

Słowo wstępne

Celem książki jest ukazanie problematyki prawnej ochrony dóbr kultury z nieco innej perspektywy. Na rynku wydawniczym dostępnych jest wiele publikacji poświęconych prawnym aspektom ochrony dziedzictwa kulturowego. Autorzy rozdziałów, składających się na niniejszą monografię, postanowili tymczasem odejść od pewnego tradycyjnego ujęcia analizowanego zagadnienia i ukazać różne problemy ochrony dóbr kultury, widziane z kilku perspektyw: krajowej, europejskiej, światowej. Ocenę tego, czy zamierzony cel udało się osiągnąć pozostawiamy oczywiście Czytelnikom. Jednocześnie podkreślamy, że szczególnym obszarem badań i rozważań, zawartych w tej publikacji, jest temat restytucji dóbr kultury. W tym zakresie impulsem i inspiracją stała się Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/60/UE z dnia 15 maja 2014 r. w sprawie zwrotu dóbr kultury wyprowadzonych niezgodnie z prawem z terytorium państwa członkowskiego, zmieniająca rozporządzenie (UE) nr 1024/2012 (dalej: Dyrektywa 2014/60/UE). Regulacje przedmiotowej Dyrektywy stanowią obszernie pole rozważań, podjętych w książce.

Niniejsza książka powstała w ramach projektu badawczego pt. „Zwrot dóbr kultury wyprowadzonych niezgodnie z prawem z terytorium państwa członkowskiego na podstawie Dyrektywy 2014/60/UE z dnia 15.05.2014 r.” zrealizowanego w Instytucie Administracji i Prawa Wyższej Szkoły Humanitas w Sosnowcu w latach 2016–2017.

Wprowadzenia w tematykę analizowaną w książce dokonał Maciej Borski, który wychodząc od regulacji polskiej ustawy zasadniczej, wskazał na przepis art. 6 Konstytucji, zawierający jedną z zasad polityki państwa – zasadę ochrony dziedzictwa kulturalnego narodu. Rozważania dotyczące ww. zasady ochrony dziedzictwa kulturalnego narodu osadza Autor na kanwie art. 5 Konstytucji RP, na podstawie którego Rzeczpospolita Polska strzeże dziedzictwa narodowego. Autor wyraźnie podkreślił, że art. 5 Konstytucji zobowiązuje władze publiczne do zachowania dziedzictwa narodowego w dotychczasowym stanie. Natomiast poprzez regulację art. 6 Konstytucji nałożono na władze publiczne obowiązek stworzenia warunków do udostępniania dziedzictwa narodowego. Analizując regulacje art. 6 Konstytucji RP, Autor dokonuje przeglądu wybranych pojęć, których wyjaśnienie pomaga zrozumieniu przepisu 6 Konstytucji. Jednym z tych pojęć jest dobro kultury, na płaszczyźnie którego Autor odnosi się zwłaszcza do ustawy o restytucji narodowych dóbr kultury, poprzez którą polski ustawodawca zaimplementował do polskiego porządku prawnego Dyrektywę 2014/60/UE.

Zagadnieniem dbałości o archiwalia, będącej przejawem ochrony dziedzictwa narodowego i budowania tożsamości narodowej, zajęła się Dorota Fleszer. Autorka rozważyła relację między narodowym zasobem archiwalnym a państwowym za-

sobem archiwalnym, skupiając następnie uwagę na regulacji prawnej poświęconej państwowemu zasobowi archiwalnemu. Autorka dokonała również oceny polskiego systemu prawa archiwalnego, z uwagi na to że archiwalia są również przedmiotem nielegalnego obrotu.

Kolejny rozdział książki poświęcony został regionalnym systemom ochrony dziedzictwa kulturowego przed nielegalnym wywozem. Autor tego rozdziału – Andrzej Jakubowski – przedstawił rozważania dotyczące problemu, w jakim stopniu ochrona dziedzictwa kulturowego przed nielegalnym wywozem stała się ugruntowaną zasadą prawa międzynarodowego. Analiza zagadnienia skoncentrowana została na wskazaniu roli reżimu konwencji paryskiej z 1970 r.¹ w standaryzacji mechanizmów ochrony dóbr kultury przed zagrożeniami związanymi z nielegalnym eksportem na gruncie regionalnych instrumentów prawnej ochrony dziedzictwa w Unii Europejskiej, Radzie Europy, Unii Afrykańskiej, Organizacji Państw Amerykańskich, Stowarzyszeniu Narodów Azji Południowo-Wschodniej oraz Lidze Państw Arabskich. W tym kontekście została przedstawiona specyfika poszczególnych reżimów regionalnych i charakter obowiązków spoczywających na państwach członkowskich tych wybranych organizacji międzynarodowych.

Olgierd Jakubowski przybliżył Czytelnikom system ochrony prawnej dóbr kultury w Republice Federalnej Niemiec, z podziałem na regulacje prawa federalnego i regulacje prawa krajów związkowych. Autor zwrócił uwagę na wcześniejsze niedomagania tego systemu i podkreślił, że błędy ustawodawstwa federalnego zostały skorygowane poprzez przyjęcie nowej ustawy o ochronie dóbr kultury (niem. *Kulturgutschutzgesetz*), która zaczęła obowiązywać w Niemczech od dnia 6 sierpnia 2016 r. Impulsem do stworzenia nowego, spójnego aktu prawnego stała się m.in. konieczność implementacji Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/60/UE z dnia 15 maja 2014 r. w sprawie zwrotu dóbr kultury wyprawionych niezgodnie z prawem z terytorium państwa członkowskiego. Komentując nową niemiecką ustawę o ochronie dóbr kultury, Olgierd Jakubowski skupił się na uregulowaniach prawnych dotyczących wwozu i wywozu dóbr kultury w Niemczech oraz kontroli obrotu tymi dobrami. Równocześnie kompleksowo przedstawił Czytelnikom uregulowania prawne zawarte we wszystkich rozdziałach analizowanej ustawy.

Iwona Gredka-Ligarska dokonała analizy trybu wykonywania orzeczeń polskich sądów nakazujących zwrot dobra kultury na terytorium państwa członkowskiego UE w świetle Dyrektywy 2014/60/UE. Autorka przedstawiła krytyczne uwagi na temat procedury zwrotu dobra kultury na terytorium państwa członkowskiego UE, przewidzianej w ustawie z dnia 25 maja 2017 r. o restytucji narodowych dóbr kultury. Wyjaśniła, dlaczego sposób egzekucji, zaproponowany przez polskiego ustawodaw-

¹ Konwencja dotycząca środków zmierzających do zakazu i zapobiegania nielegalnemu przywozowi, wywozowi i przenoszeniu własności dóbr kultury, sporządzona w Paryżu dnia 17 listopada 1970 r. z 1974 r. nr 20, poz. 106.

cę w ustawie implementującej Dyrektywę 2014/60/UE do systemu prawa polskiego, wydaje się być nie do końca trafnym rozwiązaniem. Jednocześnie przedstawiła propozycje *de lege ferenda* dotyczące procedury wykonywania orzeczeń sądów polskich, nakazujących zwrot dobra kultury na terytorium państwa członkowskiego UE.

Anna Rogacka-Łukasik podjęła próbę przedstawienia nowej bazy danych w postaci tzw. *Internal Market Information* – systemu wymiany informacji na rynku wewnętrznym. Autorka podkreśla, iż system ten – do którego wprost odnosi się Dyrektywa 2014/60/UE – stanowi zasadnicze narzędzie do współpracy i konsultacji w celu odzyskiwania utraconych dóbr kultury między organami państw członkowskich. Ramy prawne Systemu przedstawia w oparciu o regulację Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1024/2012 z dnia 25 października 2012 r. w sprawie współpracy administracyjnej za pośrednictwem systemu wymiany informacji na rynku wewnętrznym i uchylające decyzję Komisji 2008/49/WE. Na zakończenie Autorka podnosi, iż rozwiązania dotyczące systemu IMI polski ustawodawca przenosi na grunt własnego porządku prawnego ustawą z dnia 5 czerwca 2017 r. o restytucji narodowych dóbr kultur, która to z kolei stanowi przejaw implementacji Dyrektywy 2014/60/UE.

Problematyką bezpieczeństwa informacji przetwarzanych w Systemie *International Market Information* na gruncie ww. Rozporządzenia zajęła się Żaneta Gwardzińska, która przedstawiła zagrożenia bezpieczeństwa informacji w procesie ich przetwarzania w systemie informatycznym. W tym miejscu, jako redaktorzy monografii, serdecznie dziękujemy wszystkim Autorom tekstów za wkład naukowy wniesiony w niniejszą monografię. Serdeczne podziękowania kierujemy do Szanownego Recenzenta, Prof. nadzw. dr. hab. Piotra Dobosza, za trud włożony w przygotowanie recenzji tekstów naukowych. Dziękujemy również Oficynie Wydawniczej „Humanitas”, a w szczególności Pani Redaktor mgr Danucie Dziewięckiej za serdeczność i pomoc w wydaniu monografii.

Iwona Gredka-Ligarska
Anna Rogacka-Łukasik